

PhDr. Marie Jandová, CSc., Mgr. Dalibor Cibulka,
Mgr. Helena Rýlichová

Sondáž k úrovni dovedností v anglickém jazyce na vybraných civilních středních školách

Primárním cílem předkládaného výzkumu bylo zjistit úspěšnost při jazykové zkoušce STANAG 6001 u civilních studentů, kteří jsou potenciálními uchazeči o práci v armádě nebo budoucími studenty Univerzity obrany, a na jejím základě provést odhad jejich vstupních jazykových dovedností. Procento úspěšných výkonů při testování dovedností poslech s porozuměním, ústní projev, čtení s porozuměním a písemný projev v r. 2008 je ve srovnání s r. 2006 výrazně vyšší. Autoři se domnívají, že k tomu přispěla účast studentů na řadě zahraničních projektů, a také vysoký standard školy. Výsledky jsou zobrazeny v několika tabulkách a grafech.

Schopnost komunikace v cizích jazycích, zejména angličtině, je jednou z podmínek úspěšné spolupráce Armády České republiky s armádami členských států NATO a dalšími partnery při všech činnostech mezinárodního charakteru. Výrazně vzrostly nároky na výslednost jazykového vzdělávání ve vojenských školách, jazykových rezortních pracovištích, u vojenských útvarů a základen. Ústav jazykové přípravy (ÚJP) ve Vyškově, hlavní jazykové vzdělávací a metodické pracoviště rezortu Ministerstva obrany, rozšířil proto okruh svých aktivit se záměrem získat obrázky o jazykové kompetenci studentů civilních středních škol, z nichž mnohé lze považovat za potenciální budoucí objekty jazykového vzdělávání v Armádě ČR.

Sondáž byla prováděna pomocí testovacích materiálů používaných v AČR a v souladu s metodikou provádění jazykových zkoušek v armádách NATO podle standardizační dohody STANAG 6001. Je třeba připomenout, že složení jazykové zkoušky ve stanovené úrovni jazykových znalostí a dovedností podle této dohody je kvalifikačním předpokladem pro práci na určitém systemizovaném místě v AČR. Výzkum zaměřený na jazykové dovednosti lze proto považovat za velmi užitečný i zajímavý.

V březnu a dubnu loňského roku proběhla čtvrtá část daného projektu, kterého se účastnilo 100 studentů a studentek. Byly vybrány školy, u kterých byl předpoklad získání různorodého vzorku populace, tj. zdravotnická škola s převážně ženskou populací, průmyslová škola s převážně mužskou populací a gymnázium, škola s primárním zaměřením připravit studenty na vyšší formy vzdělávání. Byla zvolena tři různá moravská města – Kroměříž, Brno a Vyškov – a celý průzkum byl proveden na domácí půdě těchto škol. První část projektu proběhla již na jaře roku 2006. Vybraný vzorek cílové populace tehdy tvořilo 146 studentů a studentek. Druhá část projektu se uskutečnila v květnu 2008 za účasti 65 studentů a studentek a na podzim roku 2009 proběhla třetí část, kde vybraný vzorek tvořili 104 maturanti.

Při čtvrté části projektu (březen a duben 2011) se testovali studenti na stejných civilních školách jako v předcházejících letech, aby bylo možno porovnat výsledky z přezkoušení s výsledky z roků 2006, 2008 a 2009 a ověřit hypotézu o pozvolně stoupající

úrovni jazykových znalostí a dovedností u studentů středních škol. Zkouška podle STANAG 6001 byla v roce 2008 doplněna o průzkum dotazníkovou metodou, týkající se převážně náročnosti a vhodnosti použitého testu. Tento průzkum sloužil jako zpětná vazba pro testovací tým ÚJP zabývající se mimo jiné tvorbou testů STANAG 6001.

Použité testy STANAG 6001 byly víceúrovňové testy na úrovni SLP 1-2 z jazyka anglického, [1] přičemž hodnotící škála zahrnovala úrovně SLP 0, 1, 1+ a 2, a bodové rozpětí 0 až 30 bodů v jednotlivých dovednostech.

Shrnutí výzkumu

V roce 2006 se projektu zúčastnilo celkem 146 studentů a studentek civilních středních škol, v roce 2008 pak dalších 65. Jejich výsledky byly porovnány ve třetí části projektu s výsledky 104 jejich mladších kolegů a následně ve čtvrtém přezkoušení z jara loňského roku a s počtem 100 studentů. Následující tabulky představují celkový přehled výsledků ve všech třech školách v letech 2006 až 2011.

Tab. 1: Výsledky přezkoušení – rok 2006

škola	dovednost/úroveň	SLP 0		SLP 1		SLP 1+		SLP 2		počet studentů (celkem 146)
		počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
průmyslová škola	poslech s porozuměním	9	37,5	6	25,0	5	20,8	4	16,7	24
	ústní projev	2	8,3	7	29,2	6	25,0	9	37,5	
	čtení s porozuměním	4	16,7	8	33,3	7	29,2	5	20,8	
	písemný projev	1	4,2	8	33,3	6	25,0	9	37,5	
gymnázium	poslech s porozuměním	29	29,6	41	41,8	21	21,4	7	7,2	98
	ústní projev	1	1,0	9	9,2	30	30,6	58	59,2	
	čtení s porozuměním	4	4,1	14	14,3	44	44,9	36	36,7	
	písemný projev	3	3,1	25	25,5	32	32,6	38	38,8	
zdravotnická škola	poslech s porozuměním	19	79,2	5	20,8	0	0,0	0	0,0	24
	ústní projev	0	0,0	9	37,5	10	41,7	5	20,8	
	čtení s porozuměním	5	20,8	10	41,7	8	33,3	1	4,2	
	písemný projev	0	0,0	15	62,5	8	33,3	1	4,2	

K našemu výzkumu jsme získali od pedagogů působících na zúčastněných středních školách cenné informace týkající se faktorů, které měly signifikantní vliv na výkony studentů a studentek u zkoušky STANAG 6001. Parametry, které jsme zjišťovali, byly počet vyučovacích hodin anglického jazyka za týden, počet doplňkových vyučovacích hodin za týden (konverzace, odborná angličtina, atd.), výuka vedená rodilým mluvčím,

Tab. 2: Výsledky přezkoušení – rok 2008

škola	dovednost/úroveň	SLP 0		SLP 1		SLP 1+		SLP 2		počet studentů (celkem 65)
		počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
průmyslová škola	poslech s porozuměním	1	3,4	6	20,7	8	27,6	14	48,3	29
	ústní projev	0	0	4	13,8	6	20,7	19	65,5	
	čtení s porozuměním	0	0	2	6,9	13	44,8	14	48,3	
	písemný projev	0	0	0	0	9	31,0	20	69,0	
gymnázium	poslech s porozuměním	0	0	1	7,1	4	28,6	9	64,3	14
	ústní projev	0	0	0	0	0	0	14	100,0	
	čtení s porozuměním	0	0	0	0	1	7,1	13	92,9	
	písemný projev	0	0	0	0	2	14,3	12	85,7	
zdravotnická škola	poslech s porozuměním	9	40,9	12	54,5	1	4,6	0	0	22
	ústní projev	3	13,6	10	45,5	7	31,8	2	9,1	
	čtení s porozuměním	7	31,8	11	50,0	2	9,1	2	9,1	
	písemný projev	2	9,1	10	45,5	8	36,3	2	9,1	

Tab. 3: Výsledky přezkoušení – rok 2009

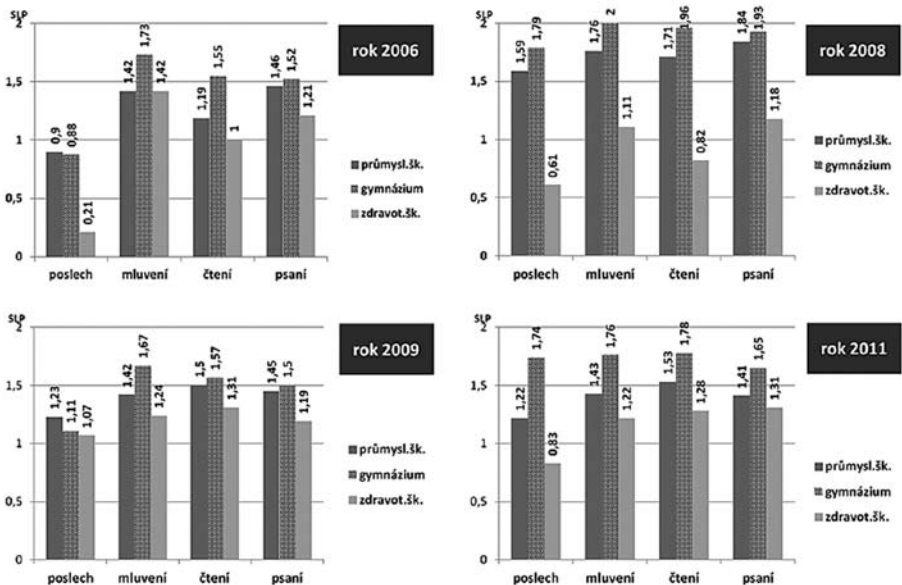
škola	dovednost/úroveň	SLP 0		SLP 1		SLP 1+		SLP 2		počet studentů (celkem 104)
		počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
průmyslová škola	poslech s porozuměním	3	5,0	31	51,7	18	30,0	8	13,3	60
	ústní projev	1	1,7	24	40,0	18	30,0	17	28,3	
	čtení s porozuměním	1	1,7	14	23,3	28	46,7	17	28,3	
	písemný projev	0	0	20	33,3	26	43,4	14	23,3	
gymnázium	poslech s porozuměním	2	8,7	13	56,5	7	30,4	1	4,4	23
	ústní projev	0	0	2	8,7	11	47,8	10	43,5	
	čtení s porozuměním	0	0	4	17,4	12	52,2	7	30,4	
	písemný projev	1	4,4	3	13,0	13	56,5	6	26,1	
zdravotnická škola	poslech s porozuměním	3	14,3	11	52,4	5	23,8	2	9,5	21
	ústní projev	2	9,5	10	47,7	4	19,0	5	23,8	
	čtení s porozuměním	1	4,8	11	52,4	3	14,3	6	28,5	
	písemný projev	3	14,3	7	33,3	8	38,1	3	14,3	

základní a doplňkový výukový materiál, a zkoušky z anglického jazyka, které studenti a studentky absolvovali nebo budou absolvovat.

Většina participujících škol poskytuje tři hodiny výuky anglického jazyka týdně, doplněné jednou až dvěma povinnými hodinami anglické konverzace nebo semináře z anglického jazyka. Průmyslová škola má navíc předmět Science, jehož náplní je výuka

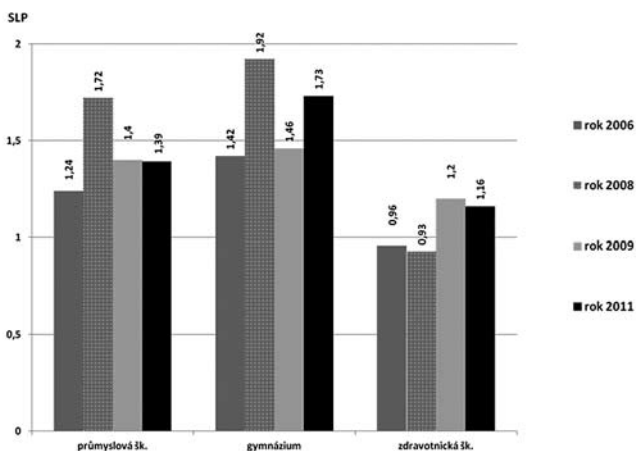
Tab. 4.: Výsledky přezkoušení – rok 2011

škola	dovednost/úroveň	SLP 0		SLP 1		SLP 1+		SLP 2		počet studentů (celkem 100)
		počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
průmyslová škola	poslech s porozuměním	11	18,7	15	25,4	18	30,5	15	25,4	59
	ústní projev	1	1,7	20	33,9	23	39,0	15	25,4	
	čtení s porozuměním	2	3,4	14	23,7	20	33,9	23	39,0	
	písemný projev	2	3,4	16	27,1	30	50,8	11	18,7	
gymnázium	poslech s porozuměním	0	0	3	13,0	6	26,0	14	61,0	23
	ústní projev	0	0	2	8,5	7	30,5	14	61,0	
	čtení s porozuměním	1	4,5	1	4,5	4	17,5	17	73,5	
	písemný projev	0	0	4	17,5	8	34,5	11	48,0	
zdravotnická škola	poslech s porozuměním	6	33,5	8	44,5	2	11,0	2	11,0	18
	ústní projev	1	5,5	9	50,0	6	33,5	2	11,0	
	čtení s porozuměním	2	11,0	5	28,0	8	44,5	3	16,5	
	písemný projev	1	5,5	7	38,5	7	38,5	3	16,5	

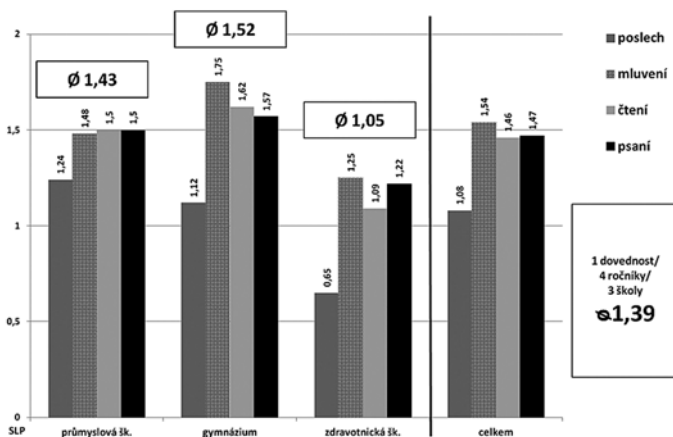

Grafy 1-4: Průměrné hodnoty SLP v jednotlivých letech

technických předmětů v anglickém jazyce a od prvního ročníku probíhá projektová výuka anglického jazyka, která umožňuje studentům samostatně i týmově pracovat a aktivně využívat informačních technologií. Ne všechny školy mají k dispozici rodilé mluvčí, avšak není vyloučené potkat na gymnáziu lektory z Jihoafrické republiky nebo Austrálie.

Graf 5: Průměrné hodnoty SLP všech dovedností v jednotlivých letech

Graf 6: Průměrné hodnoty SLP celkem (čtyři ročníky)

Poznámka: U prezentovaných tabulek byla procentuální zastoupení zaokrouhlena na jedno desetinné místo a u grafů průměrné hodnoty SLP na dvě desetinná místa.

Souhrnně se dá konstatovat, že převažujícím výukovým materiálem na dotyčných školách jsou učebnice Headway Pre-Intermediate, Headway Intermediate, Opportunities Beginner, Opportunities Pre-Intermediate, Opportunities Intermediate a nově Objective PET a Oxford Maturita Solutions Intermediate. Doplnkový materiál tvoří převážně časopisy Bridge a Friendship, dále gramatické cvičebnice (např. Grammar for FCE a English Grammar in Use) a sborníky maturitních témat. Navíc odborné školy používají speciální publikace v anglickém jazyce (např. *Science and Technology*, *Nursing* a další) vztahující se k oborům studovaným na těchto školách. Testovaní studenti mají možnost skládat zkoušku PET a FCE, někteří také TOEFL.

Dalšími možnostmi setkat se s anglickým jazykem jsou literárně-dramatické soutěže pod patronací časopisu Bridge nebo Vzdělávací společnosti SPUSA, debatní ligy a debatní kluby v anglickém jazyce a návštěvy anglicky mluvících hostů spojené s přednáškami.

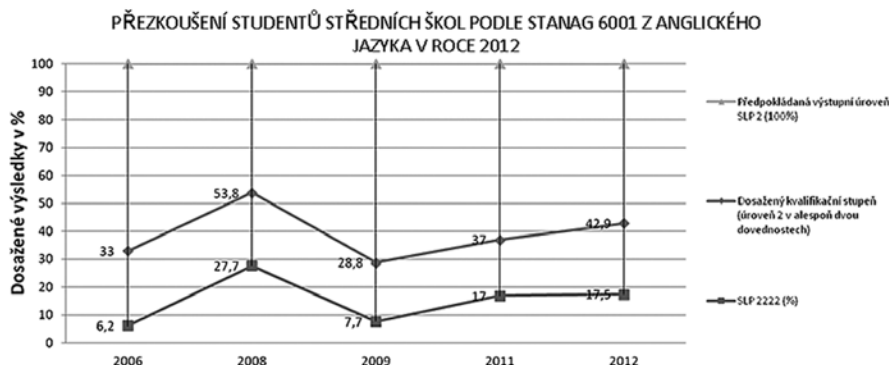
Závěry

Analýza a interpretace získaných údajů nás vede k následujícím závěrům:

1. Procento úspěšných výkonů při testování dovedností poslech s porozuměním, ústní projev, čtení s porozuměním a písemný projev v r. 2008 je ve srovnání s r. 2006 výrazně vyšší u všech čtyř dovedností jak v případě sledované průmyslové školy, tak v případě gymnázia. Jinak je tomu v roce 2009, kdy u obou zmiňovaných škol jsme zjistili horší výsledky. Naopak u zdravotnické školy, která má v současnosti status lycea a vyrovnanější skladbu populace je patrné v roce 2009 výrazné zlepšení. Rok 2011 přinesl v průměru podobné výsledky jako v roce 2009 u průmyslové školy a zdravotnického lycea, nicméně také podstatné zlepšení úrovně ve všech čtyřech dovednostech u gymnázia. Domníváme se, že k tomu přispěla účast studentů na mnoha zahraničních projektech, a také vysoký standard školy.
2. Vzhledem k různému zaměření a populaci jednotlivých škol se jeví signifikantní rozdíly mezi výsledky dvou výše zmíněných škol a zdravotnickou školou.
3. Úroveň jazykových znalostí a dovedností studentů námi zvolených civilních škol ukazovala v roce 2008 stoupající trend. V roce 2009 však s výjimkou zdravotnické školy můžeme vidět zhoršení. Rok 2011 přinesl zlepšení ve výsledcích pouze u gymnázia.
4. Poznatky získané v naší sondáži svědčí o tom, že pouze část zkoumané populace splňuje předpoklady pro úspěšné vstupní přezkoušení uchazečů o studium na vojenských školách a kvalifikační jazykové požadavky pro zahájení kariéry v armádě (viz obr. na str. 112).
5. V rámci zachování kontinuity tohoto výzkumu plánujeme do budoucna rozšíření spolupráce s civilními středními školami. Ukončení projektu předpokládáme v roce 2013.

Průzkumy zaměřené na předpoklady zvyšování výslednosti jazykového vzdělávání vojáků z povolání a občanských zaměstnanců rezortu MO si zaslouží trvalou pozornost nejen jazykových odborníků působících v rezortu MO, ale i řídicích pracovníků rezortu. Mluví pro to řada skutečností: a) jazykové vzdělávání vojáků z povolání i občanských pracovníků je dlouhodobý úkol, b) jazykové vzdělávání se uskutečňuje v organizačních celcích rezortu MO, c) vedoucí organizačních celků mají vytvářet podmínky pro splnění jazykových potřeb zaměstnanců ve své podřízenosti, d) jednou z priorit vzdělávání v armádě je **cíl výstavby sil G 0356 Jazyková způsobilost zasaditelných sil**.

Lze namítnout, že tento výčet není úplný, domníváme se však, že sám o sobě je dostačující pro to, aby náš názor podpořil.

Počty studentů/rok přezkoušení	2006	2008	2009	2011	2012	Celkem
Celkem studentů (počet studentů)	146	65	104	100	126	541
Kvalifikační stupeň (počet studentů)	48	35	30	37	54	204
SLP 2222 (počet studentů)	9	18	8	17	22	74

Obr.: Přezkoušení studentů středních škol podle STANAG 6001 z anglického jazyka v roce 2012 v porovnání s předcházejícími roky (Helena Rýlichová, 2012).

Poznámky k textu:

- [1] **SLP** – standardizovaný jazykový profil je vyjádřením úrovně jazykové způsobilosti v poslechu s porozuměním, v ústním projevu, ve čtení s porozuměním a v písemném projevu. Kandidáti jsou hodnoceni podle specifikací uvedených ve standardizační dohodě NATO. Úroveň SLP 1 v porovnání se společným evropským referenčním rámcem odpovídá přibližně úrovni A1+ až A2, úroveň SLP 2 pak odpovídá B1, a částečně zasahuje do B2.
- [2] **Kvalifikační stupeň** se přiznává kandidátům, kteří při zkoušce STANAG 6001 dosáhli požadovaných hodnot alespoň ve dvou jazykových dovednostech (na základě usnesení vlády ČR č. 1542 ze dne 30. listopadu 2005). Např. výsledek SLP 2,1,1,2 odpovídá kvalifikačnímu stupni 2.

Literatura:

- BERÁNKOVÁ, J. at al. Komunikativní kompetence vojenských manažerů. *Ekonomika a management*, 2010, ročník neudán, č. 2, s 100-104. ISSN 1802-3975. Dostupné na <http://www.vojenskaskola.cz/skola/uo/eam/Documents/EaM-2-2010.pdf>.
- BUCHTOVÁ, H., STAŇKOVÁ, E. Jazyková příprava z pohledu studentů Vojenské akademie. *Vojenské rozhledy*, 2005, roč. 14, č. 1, s. 112-116, ISSN 1210-3292.
- ČECHOVÁ, I. at al. Změny v jazykové a řečové kompetenci vojenských profesionálů. *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21, č. 2, s. 155-167, ISSN 1210-3292.
- ČECHOVÁ, I. at al. Partnership for Learning Program: online výuka s rodilým mluvčím jako doplněk k prezenční výuce anglického jazyka na Univerzitě obrany. *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20, č. 1, s. 128-136, ISSN 1210-3292.
- ŠMÍD, J. Úspěšnost v rezortních jazykových kurzech na úroveň SLP 2 na ÚJP. *Vojenské rozhledy*, 2008, roč. 17, č. 4, s. 165-169, ISSN 1210-3292.
- ŠMÍD, J. Jazyková příprava v rezortu MO v kontextu RMO č. 1/2007. *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20, č. 3, s. 162-163, ISSN 1210-3292.